

Aan Provinciale Staten

ONDERWERP	Ontwerp Omgevingswetprogramma Cultuur en Erfgoed 2025-2028	TELEFOONNUMMER	+31652769545
DATUM	12-03-2024	E-MAILADRES	rosalie.verburg@provincie-utrecht.nl
DOCUMENTNUMMER	UTSP-1070387110-1020	DOMEIN/OPGAVE	SLO
VAN	Rosalie Verburg	TEAM	CER
		PORTEFEUILLEHOUDER	Van Muilekom

BIJLAGE

1. Ontwerp Omgevingswetprogramma Cultuur en Erfgoed 2025-2028
2. Overzicht Nadere Kaderstelling t.o.v. Omgevingswetprogramma Cultuur en Erfgoed

Geachte leden van Provinciale Staten,

Essentie / samenvatting:

In het Ontwerp Omgevingswetprogramma Cultuur en Erfgoed 2025-2028 'Verbindende Cultuur en inspirerend Erfgoed: toekomstbestendig en voor iedereen' is de uitwerking van het beleid voor de komende beleidsperiode opgenomen. De uitwerking is gebaseerd op de Omgevingsvisie van de provincie Utrecht, de Nadere Kaderstelling, het Coalitieakkoord 'Aan de slag voor Utrecht' 2023-2027, het participatieproces en evaluaties van de vorige beleidsperiode. In het programma ligt de nadruk op het voortzetten van het lopende beleid en het bestendigen van nieuw ingezet beleid. Ook is op uw verzoek een aantal nieuwe ambities opgenomen, die nog verdere uitwerking behoeven. Gezamenlijk zorgt dit voor een breed en divers cultuur- en erfgoedprogramma, waar zowel bewoners als bezoekers gebruik van kunnen maken. Tegelijkertijd speelt ook een aantal beperkende factoren, die maken dat we in de komende periode de focus moeten houden op de 'basis op orde' en wellicht keuzes moeten maken. Het Ontwerpprogramma ligt vanaf 21 maart gedurende 6 weken ter inzage.

Inleiding:

In de nieuwe werkwijze voor 'programma's en projectbesluiten onder de Omgevingswet' d.d. 9 februari 2022, is vastgelegd dat bij de totstandkoming van een nieuw Omgevingswetprogramma de volgende stappen moeten worden doorlopen: Startgesprek, Kaderstelling en vervolgens het opstellen van een Ontwerp Omgevingswetprogramma. Bij het Ontwerpprogramma stuurt Gedeputeerde Staten een Statenbrief naar Provinciale Staten, die altijd wordt geagendeerd ter bespreking.

Het Startgesprek over het Omgevingswetprogramma Cultuur en Erfgoed heeft plaatsgevonden in de Commissie BEM d.d. 25 januari 2023 en de besluitvorming over de Nadere Kaderstelling in Provinciale Staten d.d. 8 november 2023. Als vervolg hierop sturen wij u hierbij het Ontwerp Omgevingswetprogramma Cultuur en Erfgoed 2025-2028. Deze ligt voor ter bespreking in de Commissie BEM d.d. 10 april 2024.

Het Ontwerp Omgevingswetprogramma is een uitwerking van de doelen en ambities uit de Omgevingsvisie voor de

onderdelen cultuur en erfgoed voor de komende 4 jaar. Ter aanvulling hierop is de input uit de Nadere Kaderstelling, de bijbehorende moties en amendementen, het Coalitieakkoord, het participatieproces en evaluaties van de vorige beleidsperiode meegenomen. Dit alles leidt tot een breed cultuur- en erfgoedprogramma waarin we recht willen doen aan de enorme rijkdom aan cultuur en erfgoed in onze provincie.

Toelichting:

De afgelopen periode kenmerkte zich door een groot aantal ontwikkelingen op het gebied van cultuur en erfgoed: een versnelling van de restauratie van de monumenten, nieuw beleid voor bijvoorbeeld Streek- en Kasteelmusea en Cultuurparticipatie, de benoeming van twee Utrechtse UNESCO Werelderfgoederen en een breed Steun- en herstelpakket in de coronaperiode. Ook heeft u daarnaast andere moties, amendementen en initiatiefvoorstellen ingediend rond bijvoorbeeld archeologie, waardoor een verdere uitbreiding van het beleid heeft plaatsgevonden. Cultuur en Erfgoed staan er goed op in de provincie en er ligt een mooie basis voor de komende jaren. Dat werd ook zichtbaar op de diverse participatiemomenten die wij hebben georganiseerd: er was een brede belangstelling, van kleine, specialistische organisaties tot een afvaardiging van OCW, en er was sprake van een levendige uitwisseling en veel enthousiasme.

De basis op orde

De focus in het voorliggende Ontwerpprogramma ligt op het voortzetten en bestendigen van het beleid van de afgelopen jaren, zoals door u bij de Nadere Kaderstelling bekrachtigd. Hiermee beschikken we over een breed programma dat zich richt op een sterke en toegankelijke culturele infrastructuur en het behoud en de beleefbaarheid van ons erfgoed. Het is de prioriteit om 'de basis op orde te houden' en ervoor te zorgen dat iedereen hier gebruik van kan blijven maken. Daarnaast krijgen ambities die in de afgelopen periode zijn opgepakt, zoals maritiem erfgoed, een structurele plek binnen het Programma, net als het werelderfgoed. Nieuwe ambities die u heeft meegegeven voor de komende periode, zoals het Faro-gedachtengoed, zijn ook opgenomen in het Programma. Dit geldt ook voor de ambities uit het Coalitieakkoord, zoals de codes en cultuureducatie in het VO. Deze nieuwe ambities worden in de komende periode verder onderzocht en uitgewerkt. Mocht dit aanleiding geven tot nieuwe keuzes, dan komen we hiervoor bij u terug. Een belangrijk uitgangspunt in het beleidsprogramma en de uitvoering hiervan is de aandacht voor de gehele regio en een bijpassende verdeling van de middelen. Tot slot hebben wij als middenbestuur een belangrijke meerwaarde voor de gemeenten en de cultuur- en erfgoedsector als verbinder en versterker van het netwerk. Hierbij bieden wij o.a. een platform voor kennisdeling en kunnen wij een brug slaan tussen het landelijke en het lokale perspectief. Mede op verzoek van de het veld zetten we deze rol voort.

Bovenstaande vertaalt zich in de volgende (meerjaren)doelen:

1. In elke gemeente is een robuuste bibliotheekvoorziening en de Utrechtse bibliotheken werken beter samen waardoor zij meer inwoners bereiken.
2. De culturele infrastructuur is sterker door pluriformer en kwalitatief hoogwaardiger aanbod en diverser publiek.
3. Meer kinderen en volwassenen beoefenen en ervaren cultuur, zowel door cultuureducatie op school als cultuurparticipatie in de vrije tijd.
4. Erfgoed en archeologie zijn duurzamer behouden en beheerd
5. Kwaliteit van de leefomgeving is sterker geworden door de kansen van ruimtelijk erfgoed te benutten
6. Erfgoed is bekender en beleefbaarder gemaakt bij een groot en divers publiek
7. UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies en Neder-Germaanse Limes is beter bekend, beleefbaar en ingezet om de ruimtelijke kwaliteit te versterken.

Knelpunten

Tegelijkertijd worden wij als provincie geconfronteerd met nieuwe ontwikkelingen. Door de vele transitieopgaven hebben we te maken met een grote druk op de beschikbare ruimte. Ook zien we dat de druk op gemeenten erg groot is en dat er beperkte fte beschikbaar is. Ondertussen groeit de bevolking en dient het aanbod mee te groeien als we iedereen willen blijven bedienen. Dit maakt dat wij keuzes moeten maken of dat het soms schuurt, bijvoorbeeld in complexe gebiedsprocessen. De integrale aanpak van de Omgevingsvisie biedt ons de handvatten om vroegtijdig met elkaar te signaleren waar dit speelt en hierbij goede afwegingen te maken.

Daarnaast is er sprake van bezuinigingen, zijn kosten (zoals energiekosten en arbeidskosten) gestegen en geven onze partners aan hierdoor te worden geraakt. Om het beleid in stand te houden en recht te doen aan nieuwe ontwikkelingen, terwijl de uitgangspositie minder gunstig is, betekent dat we in eerste instantie inzetten op het op orde houden van de basis en het vasthouden van wat in gang is gezet, voordat nieuwe zaken opgepakt zullen worden. Mochten er bezuinigingen worden doorgevoerd bij de Kadernota, dan zullen de ambities dienen te worden bijgesteld.

Leeswijzer

In het bijgaande Ontwerpprogramma leest u eerst een aantal algemene hoofdstukken over de waarden van cultuur en erfgoed, de trends en ontwikkelingen en de rol van de provincie. Daarna zoomen we in op de specifieke uitwerking voor cultuur en voor erfgoed. We eindigen in de bijlage met de uitvoering van UNESCO Werelderfgoed en een integrale aanpak vanuit de Omgevingsvisie, vanuit het gezichtspunt van cultuur en erfgoed. Ook treft u hier het overzicht van de bijbehorende financiën.

Als bijlage bij deze Statenbrief ontvangt u het overzicht van de Nadere Kaderstelling en de moties en amendementen. Hiermee kunt u in één oogopslag zien hoe één en ander is verwerkt in het Ontwerpprogramma.

Financiële consequenties:

In totaal is ongeveer 20 miljoen euro per jaar beschikbaar voor het programma. Het voorgenomen beleid zoals beschreven in het Ontwerpprogramma kan binnen deze financiële kaders worden uitgevoerd. Een klein deel van het totaal is incidenteel (550.000 euro), het resterende deel is structureel. Zoals eerder aangegeven bij de verlenging van het huidige programma voor 2024 en in de Kaderbrief 2024-2027, dienen de incidentele middelen ad. 550.000 euro nog te worden verlengd om het voorgenomen beleid zoals vastgesteld in de 'Nadere Kaderstelling' (PS, 8 november 2023) uit te kunnen voeren. Een besluit hierover loopt via de P&C-cyclus (Kadernota 2025-2028). Mochten deze incidentele middelen niet worden toegekend in de Kadernota, dan kan niet worden voldaan aan de afspraken uit de 'Nadere Kaderstelling' en zullen ambities moeten worden bijgesteld. Het voorstel is om de ontbrekende middelen in dat geval te dekken uit een deel van de extra middelen uit het Coalitieakkoord voor de restauratieachterstand van de grote monumenten (totaal 2 miljoen per jaar). Hierdoor wordt de achterstand van de restauratie van monumenten nog steeds ingelopen, maar in een minder hoog tempo. Het voorgestelde beleid in het Ontwerpprogramma is gezien bovenstaande onder voorbehoud van het besluit over de Kadernota.

Voor het Streek- en kasteelmuseumbelief zijn incidentele middelen gereserveerd tot en met 2025. Er zal een evaluatie plaatsvinden op basis waarvan het vervolg zal worden bepaald. Zo nodig komen we met een voorstel voor de dekking van dit beleidsonderdeel bij de Kadernota 2026 (voorjaar 2025).

Laatste aandachtspunt is de verhuizing van het archeologisch depot, waarvoor eenmalig incidentele middelen nodig zijn. Als de planning en de kosten duidelijk zijn, komen wij hierop terug met een voorstel via de P&C cyclus.

Begroting

In onderstaande begroting wordt uitgegaan van een verlenging van de incidentele middelen, onder voorbehoud van een besluit hierover bij de Kadernota 2025-2028. De indexering 2024 is nog niet verwerkt in deze cijfers.

Begroting cultuur- en erfgoedprogramma 2025-2028	2025	2026	2027	2028
Door het behouden van ons erfgoed en versterken van onze culturele infrastructuur, zijn cultuur en erfgoed toegankelijk en beleefbaar				
In elke gemeente is een robuuste bibliotheekvoorziening en de Utrechtse bibliotheken werken beter samen waardoor zij meer inwoners bereiken.	2.682	2.682	2.682	2.682
Zorgplicht, vernieuwing en maatschappelijke bibliotheek	2.682	2.682	2.682	2.682
De culturele infrastructuur is sterker door pluriformer en kwalitatief hoogwaardiger aanbod en diverser publiek.	2.315	2.315	2.315	2.315
Overkoepelende samenwerking en Cultuurregio Utrecht	203	203	203	203

Culturele festivals	1.407	1.407	1.407	1.407
Vitale cultuursector	150	150	150	150
Deskundigheidsbevordering	135	135	135	135
Codes	200	200	200	200
Makersklimaat	220	220	220	220
Meer kinderen en volwassenen beoefenen en ervaren cultuur, zowel door cultuureducatie op school als cultuurparticipatie in de vrije tijd.	3.178	3.178	3.178	3.178
Cultuureducatie	2.700	2.700	2.700	2.700
Cultuurparticipatie	478	478	478	478
Erfgoed en archeologie zijn duurzamer behouden en beheerd	7.814	7.814	7.814	7.814
Behoud rijksmonumenten (waaronder Fonds Erfgoedparels en grote restauratieopgaven)	6.675	6.605	6.605	6.605
Samenwerking erfgoedbeheer	955	955	955	955
Provinciaal Archeologisch Depot 1)	124	194	194	194
Projecten erfgoed beheren en behouden	60	60	60	60
Kwaliteit van de leefomgeving is sterker geworden door de kansen van ruimtelijk erfgoed te benutten	864	864	864	864
Ruimtelijk erfgoed	200	200	200	200
Erfgoed Deal	75	75	75	75
Erfgoed Expert Team	50	50	50	50
Buitenplaatsen intermediair	50	50	50	50
Netwerk Leefomgeving, erfgoed en verbeeldingskracht	150	150	150	150
Onderzoek en pilots nieuwe onderwerpen	75	75	75	75
Samenwerking en ondersteunen gemeenten erfgoedbeleid	264	264	264	264
Erfgoed is bekender en beleefbaarder gemaakt bij een groot en divers publiek	2.389	1.889	1.889	1.889
Publieksbereik 3)	538	468	468	468
Streekmusea 2)	430	pm	pm	pm
Kasteelmusea 2), 3)	482	482	482	482
Erfgoednetwerk en -participatie	939	939	939	939
UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies en Neder-Germaanse Limes is beter bekend, beleefbaar en ingezet om de ruimtelijke kwaliteit te versterken.	1.160	1.160	1.160	1.160
Hollandse waterlinies UNESCO	1.066	1.066	1.066	1.066
Neder-Germaanse Limes UNESCO	94	94	94	94
	20.423	19.923	19.923	19.923

1) Incidentele middelen, benodigd voor verhuizing Provinciaal archeologisch depot, maken nog geen deel uit van deze begroting, omdat planning en middelen nog niet bekend zijn.

2) Het beleid voor de Kasteel- en streekmusea wordt in 2024 geëvalueerd. Op basis van de evaluatie wordt bepaald of en zo ja in welke mate het beleid wordt gecontinueerd (Kademota 2026).

3) Vanaf 2026: geen dekking voor middelen Landhuis Oud Amelisweerd binnen kasteelmusea. Afhankelijk van uitkomsten evaluatie: dekking vanuit publieksbereik.

Vervolgprocedure / voortgang:

Parallel aan de verzending van deze Statenbrief ligt het Omgevingswetprogramma Cultuur & Erfgoed 2025-2028 vanaf 21 maart 6 weken ter inzage. Ook is het programma op 10 april ter bespreking geagendeerd voor de Commissie BEM. Uw input uit de Commissie en de zienswijzen van derden zullen wij betrekken bij het opstellen van de Nota van Beantwoording en het Definitieve Omgevingswetprogramma Cultuur & Erfgoed 2025-2028. Deze stellen wij begin juli vast, na besluitvorming over de Kadernota. Voor de Commissie BEM van 11 september 2024 worden het Definitieve Omgevingswetprogramma Cultuur & Erfgoed 2025-2028 en de Nota van Beantwoording ter kennisname geagendeerd.

De partnerinstellingen die een meerjarige subsidieaanvraag doen, dienen ervoor te zorgen dat de aanvraag voor 1 oktober 2024 binnen is bij de provincie Utrecht. Van 1 oktober tot en met 1 januari vindt de beoordeling voor meerjarige exploitatiesubsidies plaats. Op 1 januari 2025 start de uitvoering van het Omgevingswetprogramma Cultuur & Erfgoed 2025-2028.

In de looptijd van het programma zullen de doelstellingen en ambities regelmatig gemonitord worden. Dit gebeurt via de P&C cyclus en de beleidsmonitor van de Omgevingsvisie. Ook zal een tussentijdse evaluatie van het programma plaatsvinden om de doelstellingen te monitoren en zo nodig bij te stellen. Hierin zal de aandacht voor de regio als aandachtspunt worden meegenomen.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen